

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تعلیمات اجتماعی

پنجم دبستان

این کتاب در سال ۱۳۸۱ مورد تجدیدنظر کلی و بازنویسی قرار گرفت.

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نام کتاب : تعلیمات اجتماعی پنجم دبستان - ۲۴

مؤلفان : مرحوم حسین خلیلی فر، گروه تاریخ دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

و غلامعلی حدّاد عادل

تجدیدنظرکنندگان : ناهید فلاحیان، منصور ملک عباسی، جمشید نوروزی و محمدشریف متولّی

با همکاری جمعی از معلمان و گروه هماهنگی ابتدایی دفتر تألیف کتاب‌های درسی

ابتدایی و متوسطه نظری

ویراستار : افسانه حجّتی طباطبایی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره‌ی کلّ نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

رسام : هدیه بندار

نقّاش : منوچهر درفشه، طاهره حسن‌زاده

صفحه‌آرا : مریم نصرتی

طراح جلد : طاهره حسن‌زاده

ناشر : اداره‌ی کلّ نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره‌ی ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

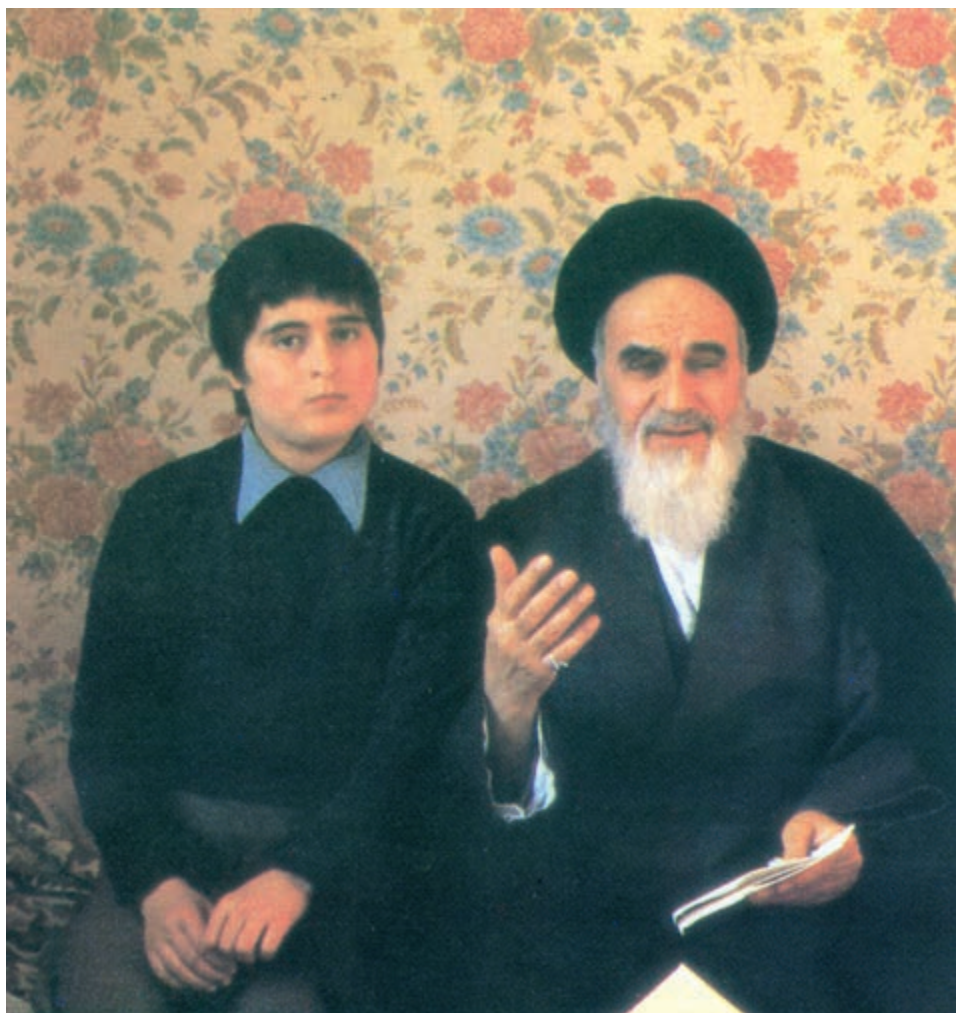
وب‌سایت : www.chap.sch.ir

چاپخانه : شرکت افست «سهامی عام» (WWW.Offset.ir)

سال انتشار : ۱۳۹۳

حقّ چاپ محفوظ است.

شابک ۹۶۴-۰۵-۰۰۹۷-۶ ISBN 964-05-0097-6

یکی از نوه‌های امام گفته است :

من یک بار رفتم توی اتاق پیش امام؛ سلام کردم و دست ایشان را بوسیدم و نشستم. بعد ایشان پرسیدند : «دَرسَت را خوب می‌خوانی؟» من گفتم : «بله» . گفتند :

«اگر می‌خواهی برای خودت چیزی یاد بگیری و کار خوبی داشته باشی و در آخرت زندگی خوبی داشته باشی، درس بخوان و درس را هیچ موقع ترک نکن و با علاقه‌ی زیاد بخوان تا بتوانی به چیزهایی که می‌خواهی، برسی.»

جغرافیا

۲	۱- تقسیمات کشوری ایران
۴	۲- جمعیت ایران
۱۰	۳- کشاورزی و دامپروری در ایران
۱۸	۴- انرژی نفت و گاز
۲۲	۵- صنایع ایران
۲۷	۶- کدام کشورها با کشور ایران همسایه اند؟
۲۹	۷- ترکمنستان
۳۳	۸- جمهوری آذربایجان
۳۸	۹- ارمنستان
۴۲	۱۰- ترکیه
۴۶	۱۱- عراق
۵۰	۱۲- افغانستان
۵۴	۱۳- پاکستان
۵۹	۱۴- قاره های جهان
۶۵	۱۵- سیاره ی زمین چه شکلی دارد؟
۷۰	۱۶- حرکت های زمین

تاریخ

۷۶	۱- ظهور اسلام
۷۹	۲- گسترش اسلام

- ۸۳ - ۳- تشکیل حکومت اسلامی
- ۸۸ - ۴- جامعه‌ی اسلامی بعد از پیامبر
- ۹۰ - ۵- خلافت حضرت علی (ع)
- ۹۴ - ۶- خلافت امام حسن (ع) و قیام امام حسین (ع)
- ۹۷ - ۷- حکومت بنی عباس
- ۱۰۰ - ۸- تشکیل حکومت‌های مستقل در ایران
- ۱۰۵ - ۹- حمله‌ی مغول‌ها به ایران
- ۱۰۹ - ۱۰- صفویه
- ۱۱۳ - ۱۱- افشاریه و زندیه
- ۱۱۷ - ۱۲- قاجاریه
- ۱۲۱ - ۱۳- انقلاب مشروطیت
- ۱۲۵ - ۱۴- حکومت پهلوی
- ۱۲۹ - ۱۵- انقلاب شکوهمند اسلامی ایران

تعلیمات مدنی

- ۱۳۸ - ۱- استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی
- ۱۴۲ - ۲- قانون اساسی
- ۱۴۵ - ۳- رهبری
- ۱۴۸ - ۴- در جامعه‌ی اسلامی، حکومت چه وظیفه‌ای دارد؟
- ۱۵۰ - ۵- در جامعه‌ی اسلامی، افراد چه وظیفه‌ای دارند؟
- ۱۵۳ - ۶- وحدت
- ۱۵۶ - ۷- شورا
- ۱۵۸ - ۸- تعاون
- ۱۶۲ - ۹- ایثار و فداکاری

بروز تحولات آموزشی دوره‌ی ابتدایی در سال‌های اخیر، ضرورت تغییر آموزش‌های محیطی و اجتماعی را نیز آشکار می‌سازد؛ براین اساس، شورای برنامه‌ریزی، در حال تدوین برنامه‌ی درسی مطالعات اجتماعی با رویکرد تلفیقی با تأکید بر پرورش مهارت‌های زندگی فردی و اجتماعی است. در این میان، تا زمانی که برنامه‌ی جدید تدوین شود، گروه مطالعات اجتماعی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی با استفاده از نظریات معلمان به ساماندهی مجدد کتاب‌های تعلیمات اجتماعی موجود پرداخت تا بدین وسیله ضمن کاهش مشکلات فعلی این کتاب‌ها، راه برای برنامه‌ی موردنظر هموار شود.

مهم‌ترین تغییرات این کتاب اصلاح متون و ساماندهی مجدد محتوا با تأکید بر کاهش حجم محفوظات، به روزکردن اطلاعات و افزودن مطالب جدید، استفاده از عکس‌ها و نقشه‌های جدید و طرح‌های متنوع به منظور افزایش جذابیت و انگیزه‌ی لازم برای یادگیری مؤثرتر است. درس تعلیمات اجتماعی باید فضایی مملو از نشاط و سرزندگی بیافریند و دانش‌آموزان را به تحرک و فعالیت برانگیزد. یکی از هدف‌های مهم تغییر این کتاب، توجه بیش‌تر به پرورش مهارت‌های اجتماعی و افزایش علاقه به سرزمین و محیط زندگی دانش‌آموزان است. برای دستیابی به

این هدف باید شیوه‌های مناسب یادگیری – یاددهی را اختیار کرد و از روش‌های فعال نظیر پرسش و پاسخ، بحث گروهی، بازدید علمی، ایفای نقش، نمایش فیلم یا ترکیبی از آن‌ها بهره گرفت.

برای تدریس بهتر کتاب، توجه شما را به نکات زیر جلب می‌کنیم.

● همواره قلمرو پرورش مهارت‌های اجتماعی را در نظر بگیرید و از تأکید زیاد بر حفظ کردن اطلاعات بپرهیزید. بخش عمده‌ی فعالیت‌های کتاب برای کار در کلاس در نظر گرفته شده است. بهتر است دانش‌آموزان را گروه‌بندی کنید و به کار گروهی و مشارکتی بهای بیش‌تری بدهید و فضای لازم را برای فعالیت و اظهار نظر همه‌ی دانش‌آموزان فراهم کنید.

● به منظور تدریس بهتر بخش جغرافیا، به کمک مسئول مدرسه، وسایل لازم مانند نقشه‌های جغرافیایی ایران و جهان، کره‌ی جغرافیایی، عکس و نظایر آن را به تعداد کافی از قبل آماده کنید. نقشه‌هایی از ایران و جهان را به دیوار کلاس نصب کنید تا در طول سال تحصیلی در معرض دید دانش‌آموزان باشید. برای پرورش مهارت‌های مربوط به نقشه‌خوانی، طرح نقشه‌ها یا نقشه‌های گنگ را تهیه و تکثیر کنید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید. از آن‌ها بخواهید روی نقشه کارهایی مانند ترسیم راهنما، رنگ‌آمیزی نقشه، نوشتن نام رودها و کوه‌ها و نظایر آن‌ها را انجام دهند. دانش‌آموزان را به ترسیم نقشه‌ها و ادار نکنید. هم‌چنین، در آزمون‌های کتبی از طرح پرسش‌ها و اطلاعاتی که در متن درس به آن‌ها اشاره نشده است، بر روی نقشه‌های گنگ به‌طور جدی خودداری کنید (برای مثال، نوشتن نام کشورهای همسایه‌ی ترکمنستان بر روی نقشه‌ی گنگ).

● در بخش تاریخ و تعلیمات مدنی، پرسش‌هایی برای گفت‌وگو در کلاس طراحی شده که هدف از طرح آن‌ها، تقویت مهارت‌های بحث و اظهار نظر کردن، فکر کردن، استدلال کردن و بالاخره، تقویت اعتماد به نفس در کودکان است. باید توجه داشت که این پرسش‌ها الزاماً پاسخ مشخصی ندارند و ممکن است با توجه به دیدگاه‌های مختلف پاسخ‌هایی متفاوت داشته باشند. از این پرسش‌ها در امتحانات کتبی استفاده نکنید.

در تدریس بخش تاریخ نیز استفاده از روش‌های فعال – به‌ویژه روش ایفای نقش – می‌تواند به افزایش تحرک و نشاط در کلاس کمک مؤثری کند.

● برای نیل به اهداف آموزشی این درس، باید به شیوه‌های ارزش‌یابی، به‌ویژه ارزش‌یابی مستمر، توجه کنیم. ارزش‌یابی مستمر تنها به پرسش دربار‌ه‌ی متن درس منحصر نمی‌شود و به هرگونه فعالیت دانش‌آموزان – اعم از مشاهده، ابراز علاقه به موضوع، مشارکت در کار گروهی، جمع‌آوری عکس و اطلاعات، گزارش‌نویسی و تحقیق – نمره‌ای تعلق می‌گیرد. شایان ذکر است که نمره‌ی

ارزش‌یابی مستمر این درس، الزاماً نباید با نمره‌ی پایانی هم خوانی داشته باشد و چه بسا بر آن ارجحیت دارد. برای این که ارزش‌یابی‌های مستمر به شکل صحیح صورت گیرد، تهیه‌ی سیاهه‌ها (چک لیست‌ها)ی مختلف از سوی معلمان ضروری است.

در آزمون‌های کتبی، از انواع سؤال‌ها استفاده کنید و از طرح پرسش‌هایی با پاسخ‌های طولانی بپرهیزید. هم‌چنین، از زیر نویس عکس‌ها و نقشه‌ها و بخش‌های برای مطالعه، فعالیت و گفت‌وگو در کلاس، سؤال طرح نکنید.

امید است شما معلمان عزیز با به‌کارگیری روش‌های فعال و مشارکت دادن دانش‌آموزان در فرایند تدریس، برای آن‌ها فضایی پرنشاط و دل‌پذیر در کلاس‌های درس فراهم آورید.

گروه مطالعات اجتماعی — دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

معلمان محترم و اولیای گرامی دانش آموزان و صاحب نظران می توانند نظر اصلاحی خود را درباره مطالب
این کتاب از طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۱۵۸۵۵/۳۶۳ - گروه دسی مربوط و یا پیام نگار (Email)
talif@talif.sch.ir ارسال نمایند.

دفترتالیف کتاب های دسی ابتدایی و متوسطه نظری